

Хоменко В.П., здобувач Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗЛОЧИНИ У ФІСКАЛЬНІЙ СФЕРІ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

В умовах реформування економіки України найбільш загрозливою у криміногенному аспекті є ситуація, що склалася у фіскальній сфері, де останнім часом зросла кількість протиправних діянь, які призводять до ненадходження до бюджету країни значних коштів і їх привласнення злочинними елементами. Так, упродовж 2014 р. слідчі органів фінансових розслідувань Державної фіскальної служби України здійснили розслідування 10,9 тис. кримінальних проваджень. Досудове розслідування закінчено більш, ніж у кожному третьому провадженні (4,6 тис., або 42,1%). До суду з обвинувальним актом направлено менш, ніж кожне шосте кримінальне провадження (692 з 4,6 тис., або 15%). [1, с. 28] У 2015 р. в Україні офіційно зареєстровано 1748 ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) і лише у 154 випадках повідомлено про підозру (8,8%) [2]. При цьому потрібно враховувати високу латентність злочинів у фіскальній сфері, що обумовлено відсутністю «прямих» потерпілих, адже шкода від таких злочинів завдається безпосередньо інтересам держави.

Масовість ухилення від оподаткування, що має місце в Україні, з'ясування його характеру, тенденцій та інших рис свідчить, що фіскальна злочинність за сучасних умов перетворюється на одну із вагомих загроз національній безпеці України.

Наразі відсутній чіткий механізм взаємодії правоохоронних органів між собою, контролюючими органами і установами економічної системи, що могло б забезпечувати ефективну протидію злочинам у фіскальній сфері. Відповідно, актуальною постає проблема запобігання цим суспільно небезпечним явищам.

Науковці-кримінологи розглядають як основне завдання правоохоронної діяльності досягнення значних успіхів в сфері запобігання злочинам. На цьому базується позиція правоохоронних органів, які при систематизації сукупності

даних про певні види (групи) злочинів, що використовуються для їх запобігання, звертають увагу на те, що збір інформації про криміногенні фактори являє собою лише вихідний етап для оптимізації процесу розробки та реалізації заходів запобігання злочинам, далі - це розробка і реалізація запобіжних заходів [3, с. 211].

Запобігання фіскальній злочинності має бути спрямоване насамперед на досягнення і збереження тенденції зниження й позитивної зміни її характеру та структури. Як зазначає Л.Г. Давтян, для досягнення цієї мети необхідно вирішити низку завдань, головним із яких є забезпечення захисту фінансових інтересів держави й суспільства, що у свою чергу передбачає таке:

- виявлення, дослідження й усунення причин та умов, які сприяють вчиненню податкових злочинів;
- запобігання або припинення податкових злочинів;
- відшкодування шкоди, завданої податковими злочинами, тобто надходження належних державі податків, пені та штрафів до бюджету в повному обсязі;
- виявлення осіб, схильних до вчинення податкових злочинів, їх виправлення [4, с. 43].

Для запобігання злочинам у фіскальній сфері потрібно першочергово вжити запобіжних заходів загальносоціальному рівні.

Загальносоціальне запобігання - це позитивний ефект продуманої соціальної політики, яка спрямована перш за все на вирішення загальних економічних і соціальних завдань держави. Його здійснення зменшує рівень безробіття, підвищує стандарт життя людей, створює необхідні умови для легалізованого одержання достатніх прибутків громадянами, сприяє побудові міцного фундаменту щодо нормального функціонування всіх соціальних сфер, виховання та контролю над дітьми і молоддю, оздоровлення морального клімату в суспільстві, впровадження високих моральних цінностей у ньому, додержання демократичних засад та ін. [5, с. 54].

Узагальносоціальному запобіганні фіскальній злочинності важливу роль відіграють державні або соціальні програми. Особливістю вказаних програм є те, що вони мають максимально широкий діапазон, направлені на суспільство в

цілому, охоплюють всі його органи та інститути, знаходять своє відображення в регіональних і місцевих програмах розвитку.

Успішна реалізація заходів, вказаних у програмах, і досягнення поставлених цілей - гарантія істотного зниження рівня злочинності, окремих видів (груп) злочинів, у тому числі й злочинів у фіскальній сфері. На жаль, практика показує, що на сьогоднішній день ці програми виконуються лише частково, дія деяких вже закінчилася, а нові не прийняті.

Саме на зазначені вище цілі була спрямована Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р., затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 №1209-р.

У цьому напрямі ми пропонуємо на загальносоціальному рівні запобігання злочинам у фіскальній сфері вжити: для запобігання на національному та транснаціональному рівні фіскальним правопорушенням удосконалити законодавство, ратифікувати відповідні міжнародні угоди; розробити та прийняти нову державну програму профілактики правопорушень, де передбачити відповідні заходи щодо злочинів у фіскальній сфері.

Загалом для запобігання злочинам у фіскальній сфері першочергово потрібно: удосконалити податкове законодавство, правову основу щодо запобігання кримінальним правопорушенням (прийняття державної програми профілактики правопорушень, ратифікація міжнародних угод та ін.); вжити заходів щодо стабілізації фінансової системи держави, розвитку підприємництва, проведення наукових досліджень фіскальної злочинності; забезпечити підвищення рівня освіти населення щодо особливостей механізму оподаткування в Україні. Під час реалізації юридичної відповідальності надавати перевагу застосуванню санкцій альтернативного (відновного) правосуддя у комплексі з відповідними заходами індивідуального запобігання до правопорушників.

Дієва протидія злочинам у фіскальній сфері зведе до мінімуму окремі економічні загрози національній безпеці України.

Список використаних джерел

1. Хоменко В. П. Гуманізація кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): вітчизняний та зарубіжний досвід / В.П. Хоменко // Науковий вісник НАВС. - К. - 2015. - Вип. 1 (94). - С. 28-36.

2. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>

3. Криминология: учебник для юридических ВУЗов / [Алимов С.Б., Антонян Ю.М., Бузынова С.П. и др.]; под ред. В.Н. Кудрявцева, В.Е. Эминова. - М.: Юрист, 1995. - 511 с.

4. Давтян Л.Г. Правоохоронні органи як суб'єкти запобігання податковій злочинності / Л. Г. Давтян // Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Серія «Юридичні науки». - Випуск 6-1. - Том 4. - 2014. - С. 40- 44.

5. Криминологія: Загальна та Особлива частини: підручник / [Даньшин І. М., Голіна В. В., Валуйська М. Ю. та ін.]; за заг. ред. В. В. Голіни. - [2-е вид. перероб. і доп.]. - Х.: Право, 2009. - 288 с.